

Сучасні технології формування логіко-математичної компетентності в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку / за заг. ред. Н. П. Тарнавської, Н. Ю. Рудницької, Ю. М. Мурашевич – Житомир: ФОП «Левковець», 2015. – 430 с.

Дмитриченко Т. В.
Наконечна А. В.
студенток 26 групи
ННІ педагогіки,
наук. керівник доц.
Тарнавська Н. П.

Застосування дидактичних ігор на заняттях з ФЕМУ, як засобу активізації пізнавальних інтересів дітей дошкільного віку.

На сучасному етапі розвитку нашого суспільства першочерговим завданням вихователів ДНЗ є виховання різнобічно розвиненої людини. Важливою складовою частиною цього завдання є методична грамотність педагогів у формуванні якості знань і вмінь дітей дошкільного віку, формування в них навичок самостійної розумової праці, виховання творчої особистості.

Проблема ігрової діяльності знайшла своє відображення в багатьох педагогічних теоріях і системах. Значного поширення в світовій педагогічній практиці набула створена у першій половині XIX ст. система дидактичних ігор Ф. Фребеля. Зростаючий інтерес до питань ігрової діяльності на початку XX ст. реалізувався у всесвітньовідомій педагогічній системі М. Монтесорі, теоретичними засадами якої є вільне виховання і сенсуалізм (теорія, згідно якої основою психічного життя є чуттєві уявлення). На розвиток теорії ігрової діяльності значною мірою вплинула вітчизняна наукова педагогічна думка. К. Ушинський зазначав, що в процесі гри «самодіяльно працює дитяча душа». Наприкінці XIX – на початку XX ст. теорія ігрової діяльності значно збагатилася ідеями С. Русової щодо організації ігор різних видів. Вивчення досвіду роботи вихователів показує, що в реальному навчальному процесі дидактичні ігри використовуються епізодично або взагалі не використовуються [5 с. 24]. Однак вихователі ДНЗ мають певні труднощі у поєднанні навчального та ігрового матеріалу. Цим обумовлюється вибір теми статті.

Мета статті: проаналізувати та обґрунтувати вплив дидактичних ігор на формування математичних уявлень дітей та розвиток у них пізнавальних інтересів.

Дидактичні ігри є ефективним засобом у розвитку математичних уявлень дітей дошкільного віку. Це система впливів, спрямованих на формування в дитини потреби в знаннях, активного інтересу до того, що може стати їх новим джерелом, удосконалення пізнавальних умінь і навичок [3]. Метою дидактичних ігор є формування в дітей умінь поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Оволодіти необхідними знаннями, умениями й навичками можливо лише тоді, коли дошкільник сам виявлятиме до них інтерес і вихователь зуміє зацікавити дітей. Застосування дидактичних ігор підвищує ефективність педагогічного процесу, вони також сприяють розвитку пам'яті, мислення в дітей, надаючи значний вплив на розумовий розвиток дитини. У грі найповніше проявляються індивідуальні особливості, інтелектуальні можливості, нахили, здібності дітей.

Ефективне формування елементарних знань з математики в дітей дошкільного віку неможливе без пошуків нових шляхів активізації пізнавальної діяльності дітей. Вони мають не лише засвоїти визначену програмою систему знань з ФЕМУ, а й навчитися спостерігати об'єкти, явища, процеси, порівнювати їх, виявляти взаємозв'язок між математичними поняттями, діями, величинами та їх відношеннями, співвідносити навчитися формувати свої висновки, користуватися математичною мовою. Цілком природно, що саме в грі слід шукати приховані можливості для успішного засвоєння дошкільниками математичних ідей, понять, формування необхідних умінь і навичок. Дидактичні ігри дають змогу індивідуалізувати роботу на занятті, давати завдання, посилюючи кожному вихованцю, максимально розвивати їхні здібності. Гра виховує почуття відповідальності, колективізму, дружельності. Граючись, діти вчитимуться лічити, розв'язувати задачі, конструювати, порівнювати, узагальнювати, класифікувати, робити самостійні висновки, обґрунтовувати їх. У статті «Формування пізнавальної активності учнів у процесі спільної ігрової діяльності» [2, с. 63-64] Олени Жорник мова йде про зміну технологій навчання внаслідок включення у навчально-виховний процес дидактичних ігор. Дослідження, пов'язані з розробкою і впровадженням нових технологій навчання, в основу яких покладено застосування ігор, свідчать про наявність у них значних можливостей щодо підвищення ефективності підготовки вчителів. Олена Жорник (викладач Полтавського кооперативного інституту) зазначає: «Ігри дають змогу внести проблемність у пізнавальний процес, здійснити самоконтроль та самокоректування пізнавальної діяльності. Успішне проведення ігор веде до розвитку пізнавальної самостійності учнів».

Вона запевняє, що дидактична гра дає змогу яскраво реалізувати всі провідні функції навчання: освітню, виховну та розвивальну. Використання ігор допомагає сформувати пізнавальну самостійність – якість особистості, що проявляється у готовності власними силами здійснити цілеспрямовану пізнавальну діяльність. Дидактичні ігри покликані пом'якшити вплив перевантаження від одноманітної механічної роботи в процесі багаторазового повторення, сприяють загостренню уваги на етапі усвідомлення нових знань, термінів, понять, визначень.

Отже, навчальна гра, як зазначено у даній статті, несе в собі значний потенціал активізації навчально-пізнавальної діяльності, необхідно лише як в теорії, так і на практиці глибше розкривати саме механізм взаємодії навчального та ігрового компонентів пізнавального процесу.

Гра починається не тоді, коли діти одержують завдання, а коли їм стає цікаво грати. Це означає, що гра викликає приємні емоції і дає роботу розуму. Дидактичні ігри емоційно та інтелектуально стимулюють дітей до ознайомлення з елементарними математичними уявленнями, залежностями і відношеннями. Організація і проведення ігор потребують великої майстерності. Вихователю потрібно вибрати чітку стратегію керівництва груповим спілкуванням. У дидактичних іграх вихованці спостерігають, порівнюють, класифікують предмети за ознаками, виконують аналіз і синтез, роблять узагальнення. Активність дітей є головним критерієм ефективного проведення гри.

Дидактична гра має певну структуру, що характеризує гру як форму навчання і ігрову діяльність.

Дидактичні ігри поділяються на:

- ігри з предметами;
- настільно-друковані ігри;
- словесні ігри.

О. Сорочіна пропонує наступну класифікацію:

- ігри - подорожі;
- ігри - доручення;
- ігри - припущення;
- ігри - загадки;
- ігри - бесіди.

Дидактичні ігри математичного змісту класифікують:

За характером тривалості в часі	короткотривалі
	довготривалі
За кількістю учасників гри	індивідуальні(1 дитина)
	групові(від 4 до 8 дітей)
За характером навчальної мети	орієнтування
	закріплення

	узагальнення
За наявністю обладнання	з наочним матеріалом
	без наочного матеріалу
За типом розумової діяльності	вербальні
	невербальні

Наведемо приклади деяких дидактичних ігор:

«Чорне та біле». В цій народній грі заборонені слова «чорне», «біле», «так», «ні». Дорослий говорить: «Вам прислали 100 карбованців: що хочете - купуйте, «так» і «ні» не говоріть, «білого», «чорного» не називайте. Що бажаєте купити?». Дитина відповідає: «Я хочу купити іграшку.» - «Ляльку?» - запитує дорослий, спонукаючи назвати заборонені слова [7, с. 159].

«Підбери фігуру»

Мета: закріпити вміння розрізняти геометричні фігури: прямокутник, трикутник, квадрат, коло, овал.

Матеріал: для кожної дитини картки, на яких намальовані прямокутник, квадрат і трикутник, колір і форма варіюються.

Зміст.

Спочатку вихователь пропонує обвести пальчиком фігури, намальовані на картках. Потім він пред'являє таблицю, на якій намальовані ці ж фігури, але іншого кольору і розміру, ніж у дітей, і, вказуючи на одну з фігур, говорить: «У мене великий жовтий трикутник, а у вас?» І т. д. Викликає 2-3 дітей, просить їх назвати колір і розмір (великий, маленький) своєї фігури даного виду). «У мене маленький синій квадрат» [7, с. 53].

«Назви свій автобус».

Мета: закріплювати знання дітей в розрізненні кола, квадрата, прямокутника, трикутника, знаходити однакові за формою фігури, що відрізняються кольором і розміром.

Зміст.

Вихователь ставить на деякій відстані один від одного 4 стільці, до яких прикріплені моделі трикутника, прямокутника і т. д. (марки автобусів). Діти сідають в автобуси (стає в 3 колони за стільцями Педагог-кондуктор роздає їм квитки. На кожному квитку така ж фігура як на автобусі. На сигнал «Зупинка!» Діти йдуть гуляти, а педагог змінює моделі місцями. На сигнал «В автобус» діти знаходять збої автобус і стають один за одним. Гру повторюють 2-3 рази [7, с. 54].

Слід зауважити, що успішність засвоєння дітьми дошкільного віку елементарних математичних уявлень значним чином залежить від дидактичного матеріалу. Як уже зазначалося, у старшому дошкільному віці в дітей переважає наочно-образне мислення, тому правильно підібраний, багатофункціональний дидактичний матеріал сприяє підвищенню ефективності навчання, допомагає залучити дітей до практичної діяльності, полегшує засвоєння та усвідомлення матеріалу, викликає жвавий інтерес, дає змогу педагогу здійснювати рівневі диференціацію та індивідуалізацію навчання [6, с. 25–28]. У процесі занять з ФЕМУ дидактичні ігри, як правило, застосовуються під час закріплення подачі нового матеріалу, а також в основній частині заняття після фізкультурної хвилини. З дітьми проводиться три гри, одна з яких йде на закріплення нового матеріалу та ще дві – з інших розділів програми. Така комбінація дає можливість вчасно змінювати види діяльності дитини, активізувати їх, мотивувати до отримання належного результату.

Висновок. Використання дидактичних ігор на заняттях з ФЕМУ ефективно впливає на різнобічний розвиток дітей. У дидактичних іграх уточнюються, закріплюються і розширюються знання дітей, формуються їх уміння. У грі «Назви предмет однієї форми» діти мають пригадати потрібну фігуру, а потім, порівнюючи її форму з формою різних предметів, об'єднати в одну групу предмети названої форми, абстрагуючись від інших їхніх властивостей. Уявлення дітей про форму стають більш усвідомленими. У таких іграх формуються уміння дітей знаходити схожість і різницю, порівнювати, узагальнювати. Ігри з матрьошками, башточками, розбірними грибками спрямовуються на засвоєння вмінь порівнювати предмети за їх величиною, будувати ряди величин. В іграх «Лото», «Пори року», «Доміно», «Геометричне», «Арифметичне» уточнюються знання про час, число, дії над ними, вміння визначати форму, абстрагуючись від кольору, величини. У грі «Магазин іграшок» закріплюються уміння додавати і віднімати в межах десяти, уміння оперувати монетами, розмінювати і набирати певну суму. Ігри з розрізними картинками, кубиками, мозаїками сприяють розвитку вміння складати з частин ціле, засвоєнню, що ціле завжди більше його частини. Словесні ігри «Назви число більше і менше на один», «Лічи далі» потребують від дітей кмітливості, уміння швидко знайти потрібну відповідь. Діти старшого дошкільного віку з великим інтересом розв'язують головоломки. Кожна дидактична гра сприяє розумовому розвитку дітей, розвитку мислення і мови. Ігри з математичним змістом вимагають від дитини вмінь порівнювати, робити узагальнення, висновки.

Список використаних джерел та літератури.

1. Жорник О. Формування пізнавальної діяльності учнів у процесі спільної ігрової діяльності. // Рідна школа. – 2000. – №3.–С. 37–39
2. Жорник О. Використання дидактичних ігор у навчанні. // Рідна школа. – 2000. – №4.–С. 63–64
3. Метліна, А.С. Заняття з математики в дитячому садку: (Формування в дошкільників елементарних матем. уявлень). Посібник для вихователя діти. саду. - 2-е вид., Доп. - М.: Просвещение, 1985. – 407 с. С. 24.
4. Помораєва І. А., Позин В.А. Заняття з формування елементарних математичних уявлень у старшій групі дитячого саду. - М.: Мозаїка-Синтез, 2009. – 239 с.
5. Кравцова Е. Е. Методологическое значение взглядов Д. Б. Эльконина на детскую игру. // Мир психологии. – №1.– С. 68–76.
6. Тарханова Е. А. Развитие творчества на занятиях по математике у детей старшего дошкольного возраста // Использование игровых методов при формировании элементарных математических представлений.- Л., 1990. - С. 25 – 28
7. Логіко – математичні цікавинки. До Базової програми « Я у Світі»/ уклад. Н. І. Дикань. – Х.: Вид. група «Основа», 2010. - С. 159-160.